

Ծ Ի Ա Ծ Ա Ն

ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ ԱՐՏԱՔԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՆՅՈՒՑ.

Եւրոպական քաղաքականութեան այժմու գլխաւոր խնդիրները, որ են Հռովմայ խընդիրն ու Աւստրիոյ տէրութեան Մաճառներուն հետ վարմունքը, մինչեւ ցայժմ անորոշ վիճակի մը մէջ են: Այս յայտնի է որ Հռոմ քաղաքը՝ իբրեւ Իտալիոյ սիրտը՝ երբ եւ իցէ պիտի միանայ իտալական թագաւորութեան հետ, եւ անոր մայրաքաղաքը պիտի լինի. ամէն մարդ ալ կտեսնէ որ պապին աշխարհական իշխանութեան վերջը հասեր է, եւ սակայն նախդէտն կայսրը իւր զօրքը Հռոմէն հանելը կուշացնէ, անտարակոյս ոչ թէ յօգուտ՝ այլ իմնաս նոյն խակ պապին եւ Իտալիոյ. վասն զի անով է որ նախդիր կողմերը դեռ խռովութիւններն ու աւազակութիւնները չեն դադարիր, որովհետեւ անոնց դրդումն ու օգնութիւնը Հռոմէն է, եւ անկէց կընդունին յայտնապէս զէնք ու ամէն տեսակ պաշար եւ խորհուրդ: Ասով ալ կիմացուի թէ պապին աշխարհական իշխանութիւնը սրջափ հակառակ է եւրոպական քաղաքակրթութեան եւ բնական մարդասիրութեան: Պարոն Ռիքազօլին մօտերս շրջաբերական նամակ մը յուղարկեր է ուրիշ տէրութեանց քով գտնուող իտալական դեսպաններուն ու հիւպատոսներուն. այն նամակին ամէն խօսքերն ալ նշանաւոր են, բայց աւելի դիտելու արժանի են այս վերջին խօսքերը. «Քաղաքականութիւնն ու մարդասիրութիւնը չեն կրնար ներել որ կաթոլիկութեան մայրաքաղաքին մէջ արիւնահեղ աւազակութիւններ պատրաստուին, եւ այն ջարդերն ընդները օգնութիւն գտնեն ու սիրտ առնուն այն անձին ստիկաններէն որ երկրիս վրայ փոխանորդ է աստուածային հեղութեան եւ խաղաղութեան: Իսկապէս հոգեւորական անձինք խելքերնին մտքերնին տուեր են սուրբ բաները չարաչար դարձածելու բոլորովին աշխարհական նպատակի համար. աստուածավախ մարդիկը տեսնելով որ աւետարանին հրամաններն ու աւետարանը մեկնողին ու սովորեցնողին վարմունքը դէմ ընդդէմ հակառակ են ի-

«րարու՝ շիտիներ մնացեր են: Հռոմ մոռցեր «մէկդի ձգեր է եկեղեցական օգուտները՝ որ «պէս զի իւր աշխարհական օգուտներէն չը «զրկուի: Ամէն պատուաւոր մարդիկ ալ հա- «մաձայն են մեզի հետ այս բանիս վրայ, եւ «այս հասարակաց կարծիքին ուժովը դիւրաւ «պիտի լուծուի անտարակոյս Հռոմայ խըն- «դիրը, այնպէս որ մի եւ նոյն ժամանակի «մէջ եկեղեցւոյ եւ Իտալիոյ ազատութիւնն «ու պատիւը նորոգուի ու հաստատուի:» — Այս շրջաբերականը շատ մեծ ազդեցութիւն ունեցեր է Անգլիոյ, Գերմանիոյ, եւ նոյն խակ Գաղղիոյ մէջ, եւ գրեթէ ամէն լրագրիւնքն ալ այս խօսքերը հրատարակեր են. որով կիմացուի թէ համաձայն են ասոնք ընդհանրապէս բոլոր եւրոպայի տէրութեանց կարծիքներուն, եւ Գաղղիոյ տէրութիւնը շուտով պիտի հարկադրուի իւր զօրքերը Հռոմէն հանելու:

Աւստրիան տեսնելով որ մանր մունր ազատութիւններ ու արտօնութիւններ տալով՝ պիտի չկարենայ Մաճառներուն սիրտը շա- հիլ եւ գոհ ընել զանոնք, յայտնապէս իմացուց իրենց որ յոյսերնին կտրեն ազգային դրեթէ անկախ ազատութիւնը ձեռք ձգելէն. ասով իրեն այժմու կուրսը ոչ թէ Մաճառաց խորհրդարանին հետ կիմայ, այլ բոլոր Մաճառ ազգին հետ, եւ հարկ է որ խընդիրը զէնքով ու արիւնհեղութեամբ որոշուի: Մէկ դիտելու բանն ալ այս է որ Աւստրիոյ ու Մաճառատանի մէջ պատերազմ որ բացուի, բոլոր սլաւեան ազգաց ցեղերը պատրաստուեր են Մաճառներուն հետ միաբանելու. որով Աւստրիան մեծ վտանգի մէջ կգտնուի:

Էօմէր փաշան վաղուց յուղարկուած էր օսմանեան տէրութենէն Հերսէլի ու Գարատաղի սահմանագլուխն որ այն կողմի քրիստոնեաները նուաճէ կամ հանդարտեցնէ. բայց վերջի լուրերէն կտեսնուի որ նորա ամէն ջանքն ու յորդորանքները անօգուտ եղեր են, եւ Գարատաղին մէջ պատերազմը սկսեր է: Էօմէր փաշան սաստիկ ուժով ու շատ զօրքով մտաւ Գարատաղի երկիրը, եւ

առաջ քալեց գէտ ի անոնց գլխաւոր քաղաքը, որ է Չէթինէն: Ուստի կրնայ վախցուիլ որ այն կողմերէն մօտերս արիւնահեղ պատերազմներու եւ մեծամեծ գիպուածներու լուրեր առնուին. վասն զի կըսեն թէ Պոսնացիք ու Հերսեկովինացիք եւ բոլոր Բուժէլիի սլաւեան ազգերն ալ պատրաստուեր են ոտք ելնելու:

Ամերիկայի մէջ համադգական պատերազմը մինչեւ ցայժմ դադարելու պէս չերեւնար, ընդ հակառակն՝ օրէ օր աւելի կըորբոքի: Մանասաս ըսուած քաղաքին քով մեծ պա-

տերազմ մը եղեր է, եւ հիւսիսայինները յաղթուեր են. այժմ ուրիշ պատերազմ մըն ալ Փոթոմաք գետին վրայ պիտի լինի կըսեն, եւ կովաքուի որ հարաւայինք շուտով յարձըկին մինչեւ Վաշինկթոն քաղաքին վրայ: Հիւսիսային Ամերիկացւոց խորհրդարանը որոշեր եւ Լինքոլն գահերէցը հաստատեր է որ հարաւայիններուն ծառայութեանը մէջ գտնուող գերիներէն ո՛վ որ անցնի հիւսիսայնոց կողմը, իսկոյն ազատ համարուի: Այս բանով հաւանական է որ վերջապէս յաղթութիւնը ձեռք ձգողները հիւսիսայինք լինին:

Ն Ե Ր Ք Ի Ն Լ Ո Ւ Ր Ե Ր

Կայսերական վճռով որոշուեր է որ 1865-էն սկսելով՝ ըմպելեաց մեծավաճառութիւնը պիտի դադարի, եւ անոր տեղը պիտի հաստատուի միակերպ մէկ տուրք մը որ ըմպելիքներէն պիտի առնու տէրութիւնը:

Այս վճռոյն զօրութեամբը ամէն մարդ ազատ պիտի լինի ըմպելիք վաճառելու Ռու-

սաստանի մէջ: Իսկ օղի շինելու իրաւունքը տրուած է ամենայն աղնուականաց եւ պաշտօնատեարց կամ աստիճանաւորաց, երեք կարգի վաճառականաց, արտօնութիւններ ունեցող ժողովրդոց, այգի ունեցող մարդկանց, եւ Աթտէրխանի՝ Պետրապոլոյ ու Խրբիմու մէջ ամենուն անխտիր:

ՆՈՐԱՏԻՊ ԳԻՐԳ

Արհեստ Քաղցրաւենիք շինելոյ.

Մեծարգոյ Պարոն Յովհաննէս Յակոբ Ամիրայեան Մամիկոնեանց ուսումնասէր անձը հրատարակեց մօտերս ի Թիֆլիզ, ի տպարանի Գ. Մելքումեանց եւ Հ. Էնֆիաճեանց, այս քաղցրաւենիք (անուշ, Թաթլը, կիւլէնկի) շինելու արհեստին տետրակը, զոր կարդալով, եւ տեղեկագոյն անձանց կարծիքն ընդունելով՝ արժանաւոր տեսանք ամենայն գովութեան: Գլխակարգութեանց ցուցակն ալ ըստ բաւականին կցուցնէ որ այս գրքոյկը իւր համառօտութեանը մէջ շատ ընդարձակ տեղեկութիւններ կուտայ. եւ թէպէտ լեզուն աւելի Թիֆլիզու լեզուին մօտ, սակայն ո՞նք այնպէս պարզ է որ ամէն տեղի Հայերն եւս դիւրաւ կարող են հասկընալ. վասն զի յայտնի կերելի որ

յօրինողը փորձառու հմտութեամբ գրեր է գրածները: Փափաքելի է որ այս Ա հատորը սիրով ընդունուի մեր ազգէն, որովհետեւ պատուական Պարոնը անով պիտի յորդորուի հրատարակելու հետ զհետէ ուրիշ հինգ տետրակ եւս, այսինքն Բ, Զանազան օշարակներ (շէրպէթներ) ու շաքարօղիներ (ամպէրիյէներ) շինելու վրայ. Գ, Զանազան շաքարեղէն ուտելեաց վրայ. Դ, Հայաստանի ու Տաճկաստանի տեսակ տեսակ խմորեղինաց եւ կերակրոց վրայ. Ե, Եւրոպական կերակրեղինաց եւ խմորեղինաց վրայ. եւ Զ, Տնտեսական հարկաւոր գիտելեաց վրայ:

Ա հատորը կծախուի նաեւ Խալիպեան Ուսումնարանին գրասենեակը, եւ գինն է 85 քոփ. արծ.:

ՀԱՆՔԼՈՒԿ.

Ծընայ սընայ ես յանտաւին,
Սուր երկաթով զիս կըտրեցին.
Երբ ողջ էի կայի լըւին,
Երբոր մեռայ ձայնս աւին: